

Jaume Camps
Veterinari

el gos i el gat
ajuden a la societat !!

el gos i el gat ajuden a la societat !!.

Dibuix aquarel·la, com fons de portada,
del bon amic, i amant dels animals, el famós retratista

Jose Carlos Gracia

en la excel·lent obra “ PERROS color y forma”

**ESCRIT DEL M.I. ACADÈMIC NUMERARI
JAUME CAMPS, QUE VA ESSER PUBLICAT
EN EL LLIBRE-REVISTA DEL CINQUANTÉ ANIVERSARI
DE LA “ACADÈMIA DE CIÈNCIES VETERINÀRIES
DE CATALUNYA “ EN EL 2010, DE POCA DIVULGACIÓ.**

**AQUESTA NOVA EDICIÓ, A TEXTE INTEGR,
AMB UNA AMPLIACIÓ DE BREUS COMENTARIS,
I DE NOVES CITES, I IL·LUSTRACIONS,
COM A COMPLEMENT ACTUALITZAT.**

Acabada la revisió a Barcelona – Juliol - 2011

EL GOS I EL GAT

ajuden a la Societat !!

***" ¿Qué sería del home sense els animals?
Si no hi fossin, les persones moriríen de solitud, ja que
tot lo que li passa al animal, li passa al home. Tot lo que
succeeix a la terra, li succeeix també al fill de la terra."***

*Part de la carta del Cap Seattle, de la tribu
ameríndia Duwamish, dirigida al President
dels E.U.A. Franklin Pierce, esclavista, en 1.855*

Jaume Camps i Rabadà

Veterinari-Cinòleg

INDEX TEMÀTIC

pàgina

Introducció	11
1) Semblança entre espècies. Com sentiment d'humilitat	13
2) Origen, Etologia, i Evolució del gos . etologia del llop-gos . el perquè vam escollir al llop ?	16
3) Origen, Etologia, i Evolució del gat . etologia del gat silvestre, i, en part, del domèstic. . espècie originària . primer motiu de la entrada en la nostra societat .	22
4) El gos en la societat . història de la entrada gradual a n/ societat . situació actual en n/ família . principals serveis que fa el gos.	27
5) El gat en la societat . història del inici de la relació mútua . situació actual dels gats en n/ família.	36

6) El gos i el gat, i altres AC, en la actualitat	42
. ordenació dels AC, i dels NAC	
. variacions en la titularietat com AC	
. creixement del cens AC	
. tenència responsable	
. la identificació com gran millora	
7) Aspectes negatius que “alguns” hi veuen	49
8) Beneficis de la integració. Persones i els AC	53
. aspectes positius per a tenir AC	
. millora de la salut en general.	
9) Millora espectacular quan falta la salut	58
. molt bons resultats en teràpies assistides (autisme, malalts terminals, interns penitenciaris, defic. mentals, gent gran i sola, i com a ajuda i companys).	
10) Decàleg normes de convivència	65

el gos i el gat

ajuden a la societat !!.

Jaume Camps

VETERINARI

***Numerari i Junta “Acadèmia de Ciències
Veterinàries de Catalunya”***

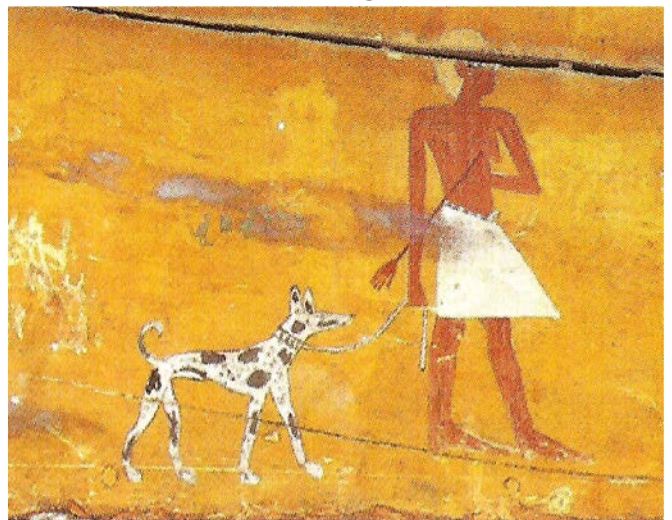
***I en la “Associació Catalana de
Història de la Veterinària”***

El fet de haver vist la imatge, pintada, de un home passejant amb el seu gos, es lo que m'ha inspirat per a aquest breu **prefaci**. D'aquest fet, aparentment anodí i quotidià, m'ha interessat per la seva antiquitat. Va ser pintat fa uns 4.000 anys !!!

M'ha ajudat a confirmar els molts anys de la relació que ha existit, com companys, entre els humans i els gossos. Crec es un bon exemple de la convivència entre persones i animals de companyia. Pot ser es la seva primera expressió gràfica, de aquesta claretat. Sense veure's una "utilitat" en el ca. No van de cacera, ni sembla guardià. Ni com tracció, i menys com vitualla... Simplement van passejant...

El home representat, vestit amb el humil faldellí, digne, amb el cap alt, seguit pel seu gos, també cap alt i cua en bandera, en senyal de satisfacció....Sembla la mateixa imatge que tenen (tenim) tots als qui els agrada passejar amb el **seu** gos, o dels que, sentats a la vora el foc, o la TV ,amanyaguen al **seu** gat...

Aquestes dues figures están pintades en els laterals de un féretre, fet de fusta clara, de la XII Dinastia Egípcia, Imperi Mitjà. (1.970 anys a.C.). Es mostra en el Museu Egípci de El Caire. Lo més important son els escrits que envolten el dibuix. Apart les obligades oracions a Osiris, expliquen la devoció mútua que teníen, en **Khuy**, i el seu gos **Yupu**, que eren els seus noms. El difunt va voler, en vida, que aquest fet fos conegut arreu, i per tothom, en el viatge al "més enllà"... I, a més "in eterno"...

INTRODUCCIÓ

El home, com espècie gregària, com tots els primats, precisa viure en agrupaments, i els ha anat organitzant fins a formar una Societat. Amb el increment del raciocini, per la evolució i per necessitat, i per la curiositat innata que requereix tot raciocini, la societat humana ha precisat, al llarg de milers d'anys, que també hi formin part altres espècies animals. Normalment per treure algun profit. Primer com aliment, guardant alguns dels caçats en un principi, i reproduint-los després, altres usant la seva pell i llana com vestimenta, alguns com elements de tracció i transport, com ajuda en la caça, i en la guarda i defensa. Tot això va anar passant en el temps dels nostres avantpassats, fins arribar a les moltes varietats de relacions que hi tenim avui en dia.

Dues espècies, apart altres propòsits, han entrat en la societat humana, com veritables domèstics, de "domus" casa, i primordialment per fer-nos companyia.

Son dues espècies, o millor dit, dues subespècies, creades i formades pel home, i molt separades de la espècie original:

**El GOS, descendent de varietats del llop de tot el mon,
i el GAT, que procedeix del gat fer nord-africà.**

Segons la legislació actual a Catalunya, el gos i el gat son els dos únics animals considerats com de companyia. Altres Comunitats son menys restrictives en la definició.

El famós autor Desmond Morris, diu en el llibret "Dogwatching" de 1983, quelcom impactant, aleshores i avui:

"...tenim amb els gossos i gats una relació especial, com un vell contracte amb unes clàusules acordades i molt ben especificades. Per desgràcia son sovint trencades, i sempre per part nostra. Resulta saludable el pensar que gossos i gats ens son més lleials, fiables i dignes de confiança que els propis essers humans..."

S.M. la Reina Sofía, i no puc deixar de citar-la, en el pròleg al llibre del Congrés de la Fundació Purina (avui Affinity) " *Los animales en la sociedad. Hacia un nuevo modelo de convivencia*" (1.994), i pot servir com introducció a aquest escrit ja que es un molt bon resum, que no cal traduir, diu el següent:

"Los animales de compañía se han integrado de tal forma en la sociedad urbana, cumpliendo una amplia gama de funciones y servicios, que se han hecho imprescindibles para muchos de nuestros conciudadanos. Por ello merecen todo nuestro respeto y nuestro cariño..."

... Es preciso que todos nos mentalicemos de que los animales de compañía no son solo una fuente de salud y alegría, sino que ayudan, con su fidelidad y cariño, a equilibrar y mejorar las relaciones humanas, y muy especialmente en el medio urbano. Nuestros queridos amigos nos ayudan, en definitiva, a mejorar nuestra calidad de vida. A ser mejores.

---

1) SEMBLANÇA ENTRE LES ESPÈCIES, I SENTIT DE HUMILITAT:

Un cop acabat el estudi del Genoma humà, recentment, i comparant-lo amb el dels gens de altres conjunts de Genomes, podem comprovar-hi la mínima diferencia que existeix entre tots els éssers vius. Els gens son pocs, menys dels suposats, i molt iguals. Més semblança hi ha entre els animals, més entre els mamífers, molta més entre els primats, i arriben a esborrar-se totalment les diferencies entre cada raça humana, si es que així es poden anomenar.

Aquesta conclusió ha fet dir als científics, i reproduït en molts mitjans de comunicació, que aquesta descoberta ja deuria acabar amb les idees xenòfobes i racistes, al ser totes les "races" pràcticament idèntiques, igual que entre veïns.... Jo hi afegiria, també relacionat amb la resta de animals, que tenim de veure a cadascuna de les espècies com molt més properes. Totes tenim un mateix origen!. Per això no deuríem sentir-nos superiors, ni hi ha cap raó, ni cap dret, de suposar que estem per damunt sobre les demás espècies. Cap !.

Crec no cal aclarir que, també com regla biològica, tan

important com es la supervivència, ens es permés consumir altres espècies, tant animals com vegetals. Però sempre amb respecte !!! Es llei de vida.

Recordo una frase del eminent professor Joan Orò, català universal, sobre aquestes relacions. Almenys li he sentit dir en dues ocasions. (1.992 i 1.996). Al referir-se a la petitesa del nostre món, la Terra, comparant amb el Món, el Univers, i al únic origen de tots els éssers vius, i també a la poca durada de la nostre evolució com espècie *H. sapiens*, (0,2 milions d'anys), en relació comparativa al temps passat des del inici de la vida (3.700 milions d'anys). Diu que aquesta petitesa nostra ens tindria de invitar a una cura de humilitat.

De vegetarians varem passar a ser carronyaires i depredadors, i, amb la tecnologia creixent, a ser super-depredadors. Un cop aconseguit el ser humans, nosaltres

mateixos suposem que som uns sers superiors, amb tots els drets sobre la resta de espècies animals o vegetals, per això en la classificació taxonòmica ens auto-definim com "primats", els primers, i ens titulem com "Homo sapiens sapiens".... Dues vegades savis ? o, que sabem que sabem ??

Hi ha molt a pensar sobre aquest tema, però ens apartaria dels nostres companys d'anys, el gos i el gat, també depredadors en origen i amb diferències bàsiques que els fa tant separats en la imatge i en la acceptació per parts de la societat. **Hi ha molta disparitat en les preferències. Quasi son contràries. Des de els molt enamorats dels gossos, i a quins els gats no els diuen res, fins a tot el contrari.**

Les diferències principals entre les dues espècies, apart taxonomia, son etològiques. I convé conèixer-les per comparar-les millor:

1)El llop, que es una espècia gregària, un cop transformat en gos, ens veu com de la seva família, o clan, amb un cap dominant.

2)El gat silvestre, que es independent, però social, un cop ja com gat, ens veu com companys seus, però sense jerarquies.

Veurem millor les diferències entre gos i gat, si comparem la etologia ancestral de les dues espècies originàries, i els passos fets cap a la transformació a les dues subespècies ja domèstiques. **Si veiem el temps que estan amb nosaltres, amb una formació conjunta, i totes les respostes de les diverses cultures, ens ajudarà a conèixer més, i a valorar més, a aquests amics, els gossos i els gats, que ja tenim de admetre com veritables membres de la nostra societat.**

2)   *ORIGEN, ETOLOGIA, I EVOLUCIÓ DEL GOS:*

El gos es, molt possiblement, el primer animal domesticat, en tots els sentits. Millor dit, el llop. El gos es una subespècie del llop (*Canis lupus*) creat per la influència humana, al seleccionar alguns aspectes i caràcters, diferents dels naturals en les llopades. Deuríem anomenar-lo com *Canis lupus familiaris*...

Diem que es el més antic, al conèixer estudis del ADN mitocondrial de moltes races de gossos, comparant-lo amb algunes varietats de llops, també de coiote, i amb varietats de xacal (C. Vilà et al. - Revista Science- juny 1.997) que confirmen que la separació primera va ocórrer fa uns 100.000 anys. (Amb un mínim de 40.000...). Estudi que demostra, alhora, que el llop és el únic ancestre del gos. Cap altre espècie hi ha intervingut genèticament.

Queden descartades, tanmateix, les suposicions de que les races de gossos grans provenen del llop, i les petites del xacal, com va estimar el pare de la Etologia, i premi Nobel, Konrad Lorenz, (En el seu llibre "El home troba al gos") feta la deducció sense els coneixements genètics actuals.

Suposicions que han seguit molts autors, i algú encara repeteix. Científicament ja ha quedat demostrat que el únic origen es el llop. Des de els gossos Sant Bernat, fins als Chihuahuaenys....

ETOLOGIA DEL LLOP-GOS:

Totes les varietats de llops son gran depredadores, gregàries, fet que ajuda en la persecució de grans artiodàctils, però no deixen els conills, ni les despulles animals en certa descomposició. Fan grans menjades, amb llargs períodes de fam. Son a la vegada molt polimòrfiques. Avui son prop de 40 les varietats silvestres, a pesar de la forta persecució. Això vol dir que tenen molta facilitat de adaptació als ecosistemes, al igual que el home.

Cada grup de llops, amb un ordre social molt estructurat, disposa del mascle "alfa" que es el únic que sol reproduir-se amb les llobes de dalt la escala social. Per això mantenen la seva mida, conformació i habilitats per assegurar la supervivència. El millor amb les millors!. Els llobatons "diferents", en aspecte, resistència, pes, o falta de habilitats per la caça, es moren joves, o no solen seguir en la llopada, i sobre tot, mai arriben a tenir descendència.

Paleta de les primeres Dinasties Egípcies (de fa uns 5.000 años), amb relleus molt precisos. mostren gossos, amb el seu collar, de orelles penjants, que aturen o cacen, a cabrum fer.

Gossos del cofre de Tut-ank-Amon

EL PERQUÉ ES VA TRIAR AL LLOP:

Assegurar el com i perquè el home primitiu va arribar a admetre la convivència amb llops i a influir en la seva reproducció, no pot fer-ho ningú, ni segurament en el futur. Sempre seran supòsits.

Amb bases científiques, sobre tot etològiques, i amb molta dosi de sentit comú, podem descartar les creences (de visió franciscana) de molts autors que estimen que llops adults, afamats, segueixen els agrupaments humans, per aconseguir-ne les sobres, i que, vista la "generositat" humana, algun d'ells s'hi quedava a viure...(?).

Hi ha dos fets etològics (de raciocini galileic) contraris a aquestes deduccions. Primer els llops disposen de molt més territori de caça que els homes, i el nomadisme de espècies diferents no implica mateixa direcció, ni mateix tipus de aliments. Segon, els llops adults, i els joves ja impregnats amb la mare i resta del grup, son esquerps i mai es apropen a les persones, i no hi ha constància de que mai hagi passat.

Per altre banda, els llobatons, abans de la impregnació (el socialization imprinting), cosa que succeeix des de els 30 fins als 60 dies de nats, (Scott i Fuller 1.967) es molt fàcil, i comú. Tothom coneix fets de persones que han criat llops trobats de

molt petits, o dels que els hi han matat a la mare. El llobató abans de acabar la impregnació, o tot el conjunt de la niuada, admet com família a les persones que els han cuidat, i a qui els ha demostrat que es el cap del grup, (qui no recorda als llops del Dr Rodriguez de la Fuente ?).

Els llops adoptats son talment com gossos de joves, però amb el risc que, un cop adults, i pel sentit social de dominància, algun vulgui ser el nou cap... fet que passa també en certs gossos, i un resultat etològic que es natural, no solem acceptar-lo, i "creiem" que el mostrar-nos les dents es greu agressivitat....

Es molt comú i passa en moltes famílies. De no haver-hi algun membre "humà" que sigui considerat com el "cap" del grup, i un "membre caní" del clan vulgui ser-ho, es defineix com gos perillós... Sentint-ho molt, aquest fet "etològic normal", es, possiblement, una de les primeres peticions de eutanàsia....

Els nostres avantpassats directes, un cop amb el cervell desenvolupat com el nostre, fa més de 100.000 anys, en ple Paleolític superior, caçadors i recolectors nòmades, amb el descens de la temperatura i falta de menjar, per la Glaciació de Würm, deuien caçar tot tipus de animals. Els llops eren també objectiu, com a subministrament de carn, i per eliminar-los com a competidors.

Els llobatons trobats devien ser menjats, a excepció de aquells molt joves, que per varies raons, especialment ho farien els nens i les dones, els mantenien en el grup. Els cadellts son bonics i demostren estimació. El primer objectiu de guardar-los, sembla ser, era per companyia, i per jocs.

Alguns arribarien a adults. Al haver-hi un fort sentit

competidor i de curiositat en les persones, va fer que els fessin reproduir, i dels cadells fills hi anirien escollint, per quedar-se alguns, primer als que fossin diferents del llop, i seguissin amb caràcters infantils. Si un llobató sortia amb taques, o amb la cua en rosca, cridaria més la atenció, i el triarien per guardar-lo.

Amb 100.000 anys, a generacions canines de dos anys, son 50.000 possibles, i eren seleccionats una minoria. Es feien reproduir no més als triats com diferents. En el mateix temps son unes 5.000 (deu vegades menys), les generacions humanes, i poden reproduir-se la gran majoria...per això del mínim canvi en els humans.

De totes formes fins que no va arribar el arrelament fix amb la descoberta del cultiu de cereals, no van haver-hi contactes suficients entre clans i de grups que haguessin fet reproduir a llops caçats o recolectat llobatons, per aconseguir fer intercanvis de cadells, o fer-los reproduir entre ells. Ja eren gossos separats del llop en ossam, forma i habilitats, però la majoria devia ser del tipus lupoides.

Amb el menjar assegurat en el Neolític, amb més temps de lleure, més contacte per les poblacions incipients, i molta més cultura, els homes deuen fer creuaments dels gossos "diferents", i anirien formant als gossos en races. Ho demostren les escultures, relleus i pintures, del antic Egipte i Sumeria. Podem veure-hi des de gossos molosoids per atac i defensa (relleus de Assurnazipal II, fa 2.650 anys), fins a faldillers, passant per gossos de caça major, clars i orelles penjant (cofre de la tomba de Tut-ank-amon, fa 3.350 anys), i els llebrers a vista, semblants als actuals podencs, i als Basenji, i de altres.

Cada gran Cultura ha rebut gossos ja separats del llop, del

àrea de influència, creats pels HAM (homes anàticament moderns) o dits Cromagnon a Europa, escollint des de els llops de varietats diferents adaptats al mateix medi ecològic i hàbitat. **Per aixó hi ha milers de races i variants (més de 400 admeses en la FCI), amb pesos que van desde menys del Kg de adults, fins als que pesen noranta, o que van desde sense pèl, o tenir-el molt llarg...**

RESUM: Com resum podem concloure que el gos es una nova subespècie originada en varietats de llop, formada pel home del Paleolític superior, escollint els caràcters diferents als de la selecció natural, principalment els juvenils. Separats en races ja desde el Neolític i primeres Cultures. Gossos que ens han servit amb tota dedicació durant decenes de milers d'anys !!!.

3)   *ORIGEN, ETOLOGIA, I EVOLUCIÓ DEL GAT:*

Sembla ser que el gat, al igual que el gos, estigués predestinat a ser un membre més de la societat humana. Sorprèn, ja que totes les espècies felines son molt esquerpes i independents.

ETOLOGIA DEL GAT SILVESTRE, I, EN PART, TAMBÉ DEL DOMÈSTIC:

Els gats son uns carnívors depredadors, i fers, de costums més aviat nocturnes, i grans caçadors de peces petites, de aquí els hàbits alimentaris tant diferents dels gossos. Mengen petites porcions al llarg del dia i de la nit. En la natura son petits rosegadors i ocells, i en necessiten més de una dotzena, cada dia. Això confirma la seva gran qualitat com caçadors individuals.

Els gats un cop adults no precisen ajuda, ni viure en comunitat amb altres. Hi ha independència, però mantenen un estricte sentit territorial. Per aixó marquen el seu espai de dominància, bàsicament amb els orins, que "sprayen" sobre els arbres, o sobre els mobles i parets en els domèstics. No permeten que altres gats entrin el seu territori, però tenen uns espais comuns per reunir-se, inclús per ajudar-se en la

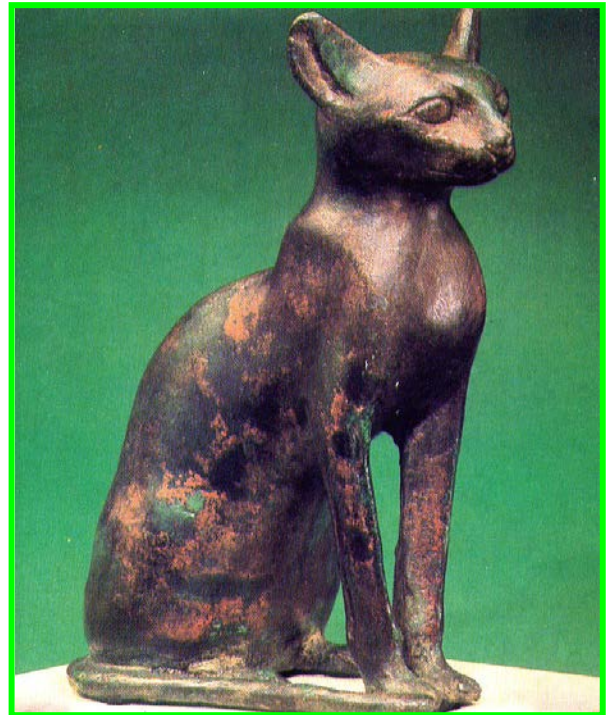
toilette...

També marquen amb feromones, especialment les de la cara i sota barba. Es el gest de fregament, que suposem com que ens fan carícies, però en realitat ens estan "marcant" com "coses" o companys seus...

ESPÈCIE ORIGINARIA:

De les 27 espècies actuals del Gènere "Felis", (un dels quatre que formen la Família Félids), i serien més en el passat, no més una va permetre la "domesticació", inclòs si son agafats o acceptats de adults. La espècie Felis lybica, o gat silvestre nord-africà.

Cap altre !!.

Avui dia, per coneixença del genoma de les principals espècies podem afirmar que el gat es un descendent directe del gat F. lybica, i que es va separar del seu entorn silvestre en el vall del Nil, ja des de la època neolítica o proto-egípcia. Evolució confirmada fins a resultar-ne la nova subespècie domèstica, principalment, al llarg dels tres mil anys de durada de la Civilització del antic Egipte.

Podem excloure el entre-creuament amb altres espècies per formar el domèstic, com molts autors han escrit, ja des de el propi Linnee, amb la suposició de que va ser per creuaments entre el nord-africà (F. lybica) amb el gat silvestre europeu (F. silvestris). Creuaments inexistents segons la confirmació mitjançant els anàlisis del Genoma, que son irrefutables.

(Almenys, segons lo admès avui dia...)

No es de estranyar la gran varietat de races, ja que està demostrat que des de una sola espècie, amb elecció dels fills "diferents" com futurs reproductors, pot donar la gran varietat actual de races, formes, i llargària i color del seu pèl, i moltes més. Diferències que, en el cas dels gats, son significativament menors que entre les races de gossos...

Hi ha possibles creuaments, dirigits, entre espècies del mateix Gènere, però dona com resultat uns animals molt esquerps. Molts dels citats en les formacions de races, son invencions "comercials"...

PRIMERA MOTIVACIÓ DE L'ENTRADA DELS GATS EN LA SOCIETAT:

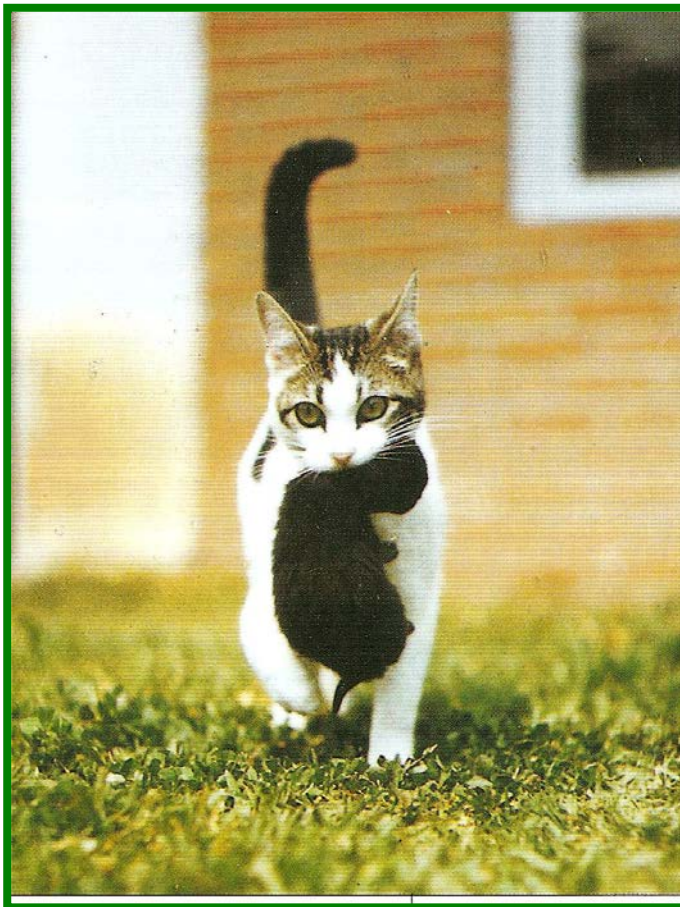
Els gats silvestres nord africans eren molt abundants en el vall del Nil, abans de la civilització egípcia, i encara ho son avui dia. El creixement del nombre de humans en la zona estava relacionat amb la descoberta revolucionària del cultiu dels cereals. Al ser monocultiu pel creixement anual del Nil, tenien de guardar els excedents de cereals pel hivern.

Es molt lògic que tant les rates, com els ratolins, van invair els camps i els graners, causant moltes pèrdues. I els gats son grans depredadors de aquestes plagues. Ajuda que seria vista amb molts bons ulls pels agricultors ancestrs del antic Egipte, i per tots els seus habitants posteriorment.

El creixement demogràfic humà va ser important al disposar de aliments, i deixar el nomadisme, i es va arribar a la Civilització egípcia, amb una societat molt ben estructurada.

En els tres mil anys que va durar (no existeix altre de semblant en tota la Història), els egipcis, agraïts pel control de la plaga de rosegadors, van protegir i adoptar als gats. De forma admirable, i amb la raó de la supervivència. Sense la selecció natural, els primitius silvestres van anar derivant gradualment cap a la nova subespècie, amb el aspecte que les persones volien, al escollir com reproductors als que els agradaven més, sobretot als més "diferents". Per pintures

vistes, dels antics egipcis, dominen els gats de color tigrat, encara que ja quelcom diferent del tipus silvestre.

No cal repetir, per coneguda, la gran relació i estimació dels egipcis cap els gats, com poble i com Estat. Ho demostra el fet de que era normal momificar-los, (molt més que als gossos), i son milions i milions les mòmies trobades, amb cementiris exclusius. Inclús els anglesos van omplir-ne vaixells i les van usar com

adob per jardins i horts...Gats momificats que embolicaven amb tires de lli molt fi, i cintes de colors, i ficats dins de senzills cistells de vímet, o, inclús, dins de caixetes de fusta noble decorades amb pedres semiprecioses. Els van deïficar, com a les deesses Bastet i Isis, de gran culte. Tenien normes oficials de protecció, (fa més de 4.000 anys), amb forts càstigs als transgressors... Més estrictes que les actuals del Regne Unit...

Amb els 3.000 anys de durada i aquest nivell de protecció, més altres tants de relació simbiòtica, i amb les primeres reproduccions dirigides, en unes 2.000 generacions, ja va quedar formada la nova varietat, o subespècie, domèstica. El nostre gat !!. Son més de 6.000 generacions fins avui dia...

No sembla passes lo mateix a la mesopotàmia, entre rius, que era zona de pantans, i no agrícola, en la mateixa època. La fase neolítica va ocòrrer en les pendents de les muntanyes Zagros, i en la franja vora el Mediterrà, amb pluviometria més variada, i sense inundacions, lo que significava produccions regulars, i, al no ser cícliques, no els va ser necessari el magatzament del grà. Ni els riscos de infestacions de rossegadors. Ni el "estimar" als seus depredadors...

Les Civilitzacions subsegüents, com la Grega i la Romana, i en tota la història, han anat influint en la diferenciació i en la formació de noves races, encara que les grans diversificacions en les races i varietats, tal com les coneixem avui día, han ocorregut en els transcurso dels darrers dos segles, i arreu del mon.

RESUM: Com resum podem dir que el gat domèstic, i bon animal de companyia, descendeix del gat fer nordafricà, exclusivament, i que els primers contactes "amics". Casi en simbiosi, van ocòrrer en el Neolític del vall del Nil, i el ser format com nova subespècie, i el inici de les races, va ocòrrer durant la llarga Civilització egípcia.

Apart de companyia, i de admirar la seva bellesa, els gats ens han ajudat molt al llarg dels anys.

En diverses formes !!

4) **EL GOS EN LA SOCIETAT:**

Es fonamental, per conèixer bé la situació actual del gos en la societat, que no es una moda recent, ni passatgera, el descobrir el com i el perquè van formar part de la nostre societat. I que ve de molt lluny...

Els primers inicis dels contactes, durant el Paleolític superior, ja han estat comentats, i en el gos deuria ser acceptat dintre el grup humà, principalment per companyia i per jocs, i mantinguts per curiositat. Molt possiblement alguns cadells haurien servit per reduir el dolor de les mames en les dones que sofrien la pèrdua de un fill, que devia ser molt freqüent en el Paleolític. Això els crearia un lligam que els seria difícil de trencar. Crec que la dona, i la mainada, van tenir més influència que els homes. *(El meu discurs de ingrés a la "Acadèmia de Ciències Veterinàries de Catalunya", el vaig titular "La dona mediterrània, del Paleolític superior, va ser la "creadora" del gos" - 4 - Juny - 1.992, amb varies argumentacions)*

Els llops adaptats, des de molt petits, al contacte amb els homes, i a la vida nòmada, ajudarien en la guarda del grup, ja que amb la por a la foscor i a ser atacats per feres o altres grups humans, els deuriem alertar de la proximitat dels perills, al disposar de uns sentits, de oïda i olfacte, molt millor que les

persones. De aquí passarien a ser usats en guarda i defensa, innata en els llops, ja que tenen un gran sentit territorial. Fets que durarien desenes de milers de anys.

Podria ser, encara que no hi ha constància, que ja fossin usats en la caça, des de un inici, però coneixem que ja hi havien varies races ben definides per la caça en ple Neolític.

Amb els cereals i el sedentarisme, vivint en poblacions organitzades, la caça va anar derivant cap al "cultiu" dels animals, i en totes les grans cultures va iniciar-se la domesticació de animals. Aquest moment, per nosaltres, de ciències biològiques, i agraristes, es el veritable inici de la Història, abans que amb el inici de la escriptura, segons els historiadors, que son més humanistes.

Per vigilar i controlar als animals domesticats van necessitar la ajuda dels gossos, en un canvi etològic fonamental, ja que era passar de depredadors (per menjar o com enemics), a ser-ne vigilants (amics).

HISTORIA DE LA ENTRADA GRADUAL DEL GOS CAP A LA SOCIETAT:

Els gossos de les àrees desenvolupades del Neolític, ja amb unes diferències en aspecte i habilitats, encara que no podem anomenar-les com races, van anar millorant els altres gossos de les àrees amb qui tenien relacions comercials, que ja deuen tenir els seus propis llops - gossos.

La relació entre el gos i el home va continuar creixent, i en certes cultures es va arribar a nivells molt superiors als que tenim avui dia. Per exemple, fa pocs anys es va descobrir el cementiri de gossos més gran del món antic. Es a Ashkelon

al sud de Israel, amb més de un miler de gossos enterrats. Tombes del segle V abans de Crist. Cada gos, incloent els cadells, es troba cuidadosament posat de cantó, en una breu excavació, i les potes ben plegades. En aquella època Ashkelon era una ciutat portuària del Imperi Persa, però poblada per una gran barreja de gent del est del Mediterrani. Es creu, per això, que els gossos hi eren reverenciats i tinguts com molt importants. (L. Stager - 1.991). Com es veu no es quelcom nou, ni hi ha cap exageració entre la societat i els A.C. .

A Grècia estimaven als gossos i ens han descrit fets de devoció i de valor, com el gos Argus de Ulisses, o el gos de Xanthipus, fill de Pericles, que pel seu alt valor va ser enterrat junt amb el seu amo. O el cas de Alexandre el Gran que va anomenar Peritas a una ciutat en nom del seu gos...

Els romans apreciaven molt als gossos, i hi ha escrits que citen el seu valor i fidelitat. Els primitius sacrificaven a un gos en la festa de Robigalia, però va desaparèixer aviat aquesta celebració. El hispano-romà Luci Columela, de Gades (actual Cadis), descriu com tenien de ser els gossos dels agricultors, com reproduir-los i curar-los, com tallar-los-hi la cua, (per primera vegada dins la Història !!) i descriu bones dietes alimentàries, recomanacions que no es van millorar fins el segle XX.

En la Aràbia antiga i la Xina, al contrari, el folklore i les supersticions fan referència als gossos com animals de grans fets positius. El Fu, o gos lleó, era el símbol de felicitat i bona fortuna. Queda demostrada la apreciació dels xinesos cap els gossos ja que van ser els primers, i els més desenvolupats. formant races exclusives per companyia, de mida molt petita, per portar-los dins les amples mànigues de la seva vestimenta.

El Zend Avesta de Zoroastre, de fa 2.800 anys, dedica a les atencions del gos tot un llibre sencer, dels set en que es compona.

Durant els primers 19 segles de la època contemporània no es ha millorat molt, en el nivell de consideració que devíem als gossos. Principalment en la Edat mitjana, amb el obscurantisme general. La devoció als gossos dels antics egipcis, encara que menor que als gats, va anar diluint-se amb el temps.

Les religions monoteistes, preses en forma fonamentalista com solien en uns principis, eren quasi contràries al gos. La pròpia Bíblia té molt poques referències, i la majoria negatives. Cas estrany, tenint en compte que va escriures per una nació transhumant, basada en el bestiar oví....que precisa gossos d'atura, o inclús per guarda.

Tant en la Religió Cristiana, com en la Jueva, i la Musulmana, molt poc positiu han fet cap a la relació amb el gos, moltes voltes citats com símbol de dolenteria, i de animal immund.

Les races es van anar diferenciant, principalment per tot Europa, segons necessitats. Per elecció dels fills dels animals que millor "actuaven" en el propòsit objectiu, sigui les diferents formes de caça, o de pastor, de guarda i defensa, inclús de companyia. Segurament hi havia intercanvis, com es fa avui, encara que sense exposicions canines, ni pedigrí, ni campionats. Els "jutges" eren els propis usuaris. Com taques de oli devien anar passant veïnatsges i fronteres. Hi ha una íntima unió entre la espècie i el hàbitat i segons les necessitats, per anar formant les diverses races. Per això he proposat moltes vegades que tenim de donar més suport a les races autòctones, com es el cas del "gos d'atura català".

A Europa, abans del segle XIX, hi havia una comunió entre persones i gossos, principalment en els medis rurals, que era la majoria, especialment en gossos de pastor, de guarda, (del bestiar i de la casa, com deia Columela), i gossos de caça segons la possibilitat i ecosistema. Gossos molt estimats, pel seu servei, però mantinguts dins la llar, i demostrant es feien mútua companyia. Gossos molt "emparentats" amb la família. Adaptats al ambient on vivien, i, amb el temps, hi feien estrets vincles.

Dels gossos de caça, bàsicament els criats en palaus de gent noble, i en el Reial, ja en tenim més referències escrites. Documents, i lleis, explicant com deuen cuidar-se i alimentar-se, i les normes per la caça.

Si a la pagesia hi tenien un gos de pastor, un de guarda, i un de caça, perdiguer (olfacte) o coniller (vista), en canvi entre la

gent noble hi havia grans grups de gossos per la caça major, dividits en gossos de seguiment i busca, i els de sang, que atacaven a la gran peça.

Amb la descoberta de la ballesta, i després de la pólvora i tipus de escopeta, van escollir als gossos que feien mostra. Precisament els gossos dels Regnes de la península ibèrica van destacar en mostra, com els perdiguers, i han influenciat en les principals races mundials. Per altre cantó van sorgir les caceres de llebres, que van fer s'escollís grups de gànguils. Altres races de gossos es van anar seleccionant, buscant els millors especialitzats, com en cobradors, altres en els de aigua, etc

SITUACIO ACTUAL DELS GOSSOS ENTRE LES NOSTRES FAMÍLIES:

Anglaterra ha estat el país més avançat en selecció de races, i avui dia es el país europeu, i mundial, amb més nombre de races en la FCI, i es nota amb les normes, i en la cura i atencions que els donen, dins la llar o en el carrer. Normes que no més fa uns anys ens semblaven inclús ridícules i exagerades.

França es la segona en aquesta relació, i sobretot en nombre de gossos per cent famílies, més de 50, i es la primera mundial. **Altres països europeus, incluint-hi Espanya, estem al voltant dels 35 gossos per cada cent famílies.**

Les races actuals, molt separades morfològicament i en caràcter, han fixat les característiques en els darrers 150 anys, i principalment en una gran millora en els últims 40, per arribar a la perfecció actual. Dirigides per les agrupacions i clubs de raça, sota el organisme

internacional F.C.I. (Feder. Cinològica Internacional), les atencions de les persones cap els gossos ha millorat molt.

Es tenen de agrair les promocions públiques, de les estatals fins a les municipals, i, dintre les privades, a Espanya, destaquen fundacions privades amb les seves campanyes contra el abandonament, i les moltes Protectores que fan un bon servei a la Societat. Encara que **el ideal seria que no fossin necessàries, les gosses de les protectores, ni les municipals, pel fet de NO haver-hi gossos abandonats....** Es una utopia, però no costa el somiar-hi.....

PRINCIPALS UTILITATS DEL GOS:

Apart dels usos ja dits de gossos per guarda, per ajuda al pastor i al caçador, hi han moltes altres activitats al llarg de la història, com el ús en la guerra, no solament com atac com van intentar els romans, i per desgràcia els negrers, si no com missatgers, i recordo un escrit sobre els gossos d'atura catalans usats en la segona guerra mundial, amb excel.lent resultat.

Femella pointer V

Alguns països en el passat, (Asteques i Maies), i que es manté en alguns (Korea), el primer ús dels gossos, era per servir com aliment. Ben diferent a aquest fet, ens es bo recordar als famosos Sant Bernats que rescataven als alpinistes perduts, o enterrats en allaus.

Avui dia hem ampliat el ventall de ús, sense deixar que el fet de servir com companyia sigui el més important. Hi ha el servei com gossos pigall i els per sords. Que poso en

primer lloc. Els que estan al servei de les forces de seguretat, com guarda i atac, i els detectors de drogues o explosius, per desgràcia tan freqüents. O en la ajuda per trobar persones, en casos de allaus de neu, o després de terratrèmols o inundacions, etc.

Molt predicament tenen, avui dia, els gossos usats en els molts esports, com en agility, i flyball, així com les moltes formes de carreres de trineu i pulka, en la neu o sobre terra. Molt senzill es córrer amb el gos, i ajuda a mantenir la forma i gaudir de la natura. Pot fer-se a peu i també en bicicleta....

Les curses de gànguils a camp obert, (les de ring amb apostes están desapareixent..), o campionats de caça de la llebre a ple camp.

Els gossos dàlmates van fer-se servir com acompanyants de carruatges. I també els de bombers >

O bé concursos de rastreig. Campionat de arrossegament de pesos. I un llarg etc, ja que sorgeixen esports nous cada any.

Oficialment, i pel foment de les races, hi han Concursos de bellesa, nacionals i internacionals, i els de utilitat, com els concursos de pastor, i els de obediència.

Cada dia son més els gossos emprats en ajuda a persones com benefici per la seva salut. La majoria de

aquests gossos no precisen cap especialització, no més donar estimació.

A pesar de les xifres oficials sobre gossos de raça, i moltes son especialistes en algun esport o finalitat, hi ha un bon percentatge de gossos, anomenats "peteners", fills de creuament, moltes voltes de pare desconegut, i que també son bons companys, que serveixen per tot, sobre tot per ser molt estimats pels membres de la família humana.

En molts països nòrdics, tant els gossos com les gosses, fills de creuament de diferents races, son castrats, o esterilitzats, per llei. Darrerament es parla de lleis al nostre país. Personalment no arribaria a proposar-ho, però es conegut que els cadells sense un cost, així com la desconeixença a com serán de grans, sembla que, per algunes persones, siguin motius suficients (?) per esser més fàcilment abandonats...

En caneres de recollida deu ser obligada la esterilització, sigui per histerectomia en femelles, com vasectomia o castració en mascles. El mateix en gats.

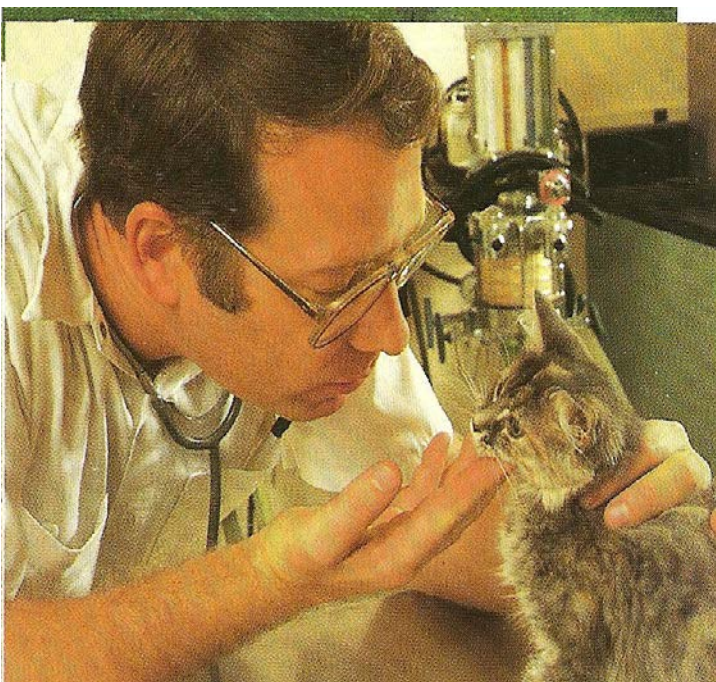
Per desgràcia, encara hi ha persones que fan un us negatiu dels gossos. Per exemple, els que els ensinistren per atac, no més per "lluir" com extremistes durs. Els que organitzen, o assisteixen, a les baralles de gossos, actes violents i antihumans, encara que estiguin prohibits, i siguin perseguits, al ser totalment il·legals. Els que els tenen lligats, i mal cuidats, i mal alimentats: Els que els fan patir sense necessitat, amb la excusa de proves, havent-hi altres mitjans, etc,. Fets que deuríem considerar com totalment indignes de la condició humana.

5) EL GAT EN LA SOCIETAT:

Amb una relació molt diferent que en el cas del gos, també el gat ha entrat de ple dret en la societat, des de fa molts anys.

Per la etologia de caçador solitari, el gat manté aquesta independència, que es el fet que a molts els agrada, però, ahora, es quelcom que pot desagradar a altres.

HISTORIA DE L'INICI DE LA RELACIÓ DELS GATS AMB LA SOCIETAT HUMANA:

En el temps, el gat va iniciar-se molt més tard, dotze vegades, que el gos. El gat va tenir el primer contacte amb nosaltres, els humans, principalment com ajuda en la persecució de rates i ratolins, evitant que es perdés bona part de la collita de cereals en el antic Egipte, i abans, en el

neolític de la vall del Nil. Tal va ser el agraïment del poble i de la Administració, que veritablement els van adorar, en el màxim sentit de la paraula.

En el cas dels gossos no hi ha data de entrada a cap país, ja que totes les poblacions humanes del Paleolític i proto-Neolític, tenien el seu propi gos - llop, més o menys separat del ancestre silvestre. En gats, la expansió dels domesticats, ja va ocórrer en plena Història, per això coneixem una mica millor el com es va portar a termini.

Els gats van demostrar ser excel·lents emigrants, ja que en poc temps van arribar a totes les parts del món. **Un dels primers motius era el control de les plagues de rossegadors.**

El objectiu del perquè es portessin gats en els vaixells de la època, era per curiositat, al poder comerciar amb un animal exòtic però domèstic, i van mantenir-se pel seu benefici contra les plagues de rates, i per la seva bellesa i independència. I usats al final com companyonia.

Pedra pintada, amb humor, sobre gats "aturant" a un tipus fer d'ànecs. Antic Egipte.

>

A Europa van arribar quelcom més tard que el lògic, degut al embargament que varen dedidir els egipcis, sobre un animal que consideraven sagrat. Segurament a les penínsules grega,

a la italiana i a la Ibèrica, per les relacions comercials amb el est de la Mediterrània, van ser les primeres de tot Europa. Per estimar una suposició, la primera entrada de gats a les nostres costes, podria haver passat fa uns 3.000 anys, o algun més.

Molts pobles primitius van relacionar als gats amb una simbologia de la fertilitat, i de la tendresa femenina. Al contrari que les representacions de grans fèlids que eren com forces protectores i de domini, molt masculines.

Els gats van arribar a la India aproximadament el 500 abans de Crist, i en els dos llibres èpics, el Ramayana i el Mahabharata, del 300 a.C., ja es citen als gats, en ambdós llibres.

Amb les invasions romanes, els gats van seguir les invasions, pujant cap el nord de Europa i cap a les illes britàniques. Han descobert un esquelet de gat domèstic en una tomba sota una vila romana a Anglaterra, datada en el any 100 de la nostre era. Poc més tard arribarien al països del Bàltic, i tot seguit cap a Rússia.

El nord de Europa, en època pre - cristiana, va integrar el símbol del gat en les seves creences, amb participació del gat en fantàstiques reencarnacions. Sempre el gat va tenir una simbologia de la fertilitat, i una relació amb la lluna, que es un altre símbol de fertilitat. Tots els països escandinaus tenien aquests cultes i llegendes, que van ser la principal causa de que, al iniciar-hi el cristianisme, fossin perseguits els pagans, i, de torna, els gats també.

No hi ha una data concreta de la presència dels gats a la Xina i països del llunyà orient, però hi ha qui cita que va ser en la època de Alexandre el Gran. Anys més tard ja estarien al

Japó, poc desenvolupat en aquells temps, (B. Fogle - 1.997), i, en canvi, avui es un dels països amb més dedicació als gats, amb races pròpies, i amb una població felina que duplica a la canina.

Al Islam, al contrari que amb els gossos, demostren que tenen una bona relació amb els gats. Hi ha dues llegendes sobre el propi Mahoma i el seu gat. Una diu que el va salvar de una mossegada de serp. En altre diu que el gat dormia sobre la seva capa, i, per no despertar-lo, va tallar-la, deixant que el gat romangués sobre una part... Els gats tenen permís per entrar a les mesquites, i son ben considerats pels mahometans. Tantes històries van portar cap a la Europa cristiana els Cavallers de les Creuades, sobre la importància i reverència que els mahometans tenien als gats, que, juntament amb els cultes als gats dels països nòrdics, va portar a una reacció de les jerarquies del Cristianisme. Promogueren, i publicaren, moltes maldats sobre els gats, i que hi havia una relació herètica amb ells. Més tard (al any 600) i contra els agnòstics, va esser convincent el relacionar als gats amb el propi Dimoni.

En el Budisme es tenia una bona relació amb els gats, i per la seva visió nocturna i fluorescència dels ulls, van suposar que podien veure als esperits demoníacs. Per això els amulets en forma de gat, son típics com protecció contra els mals esperits, i.... contra les rates a les vivendes.

Al inici del segle X el Rei de Gales, Howell, promulgà una llei de protecció dels gats i en pagava una quantitat per cada nou gat adult. Poc temps més tard, i en contra les recomanacions dels preveres catòlics, el Rei castellà, Alfons X, el savi, en "Las siete partidas" proclamà normes de protecció. Unes de les primeres del mon modern.

A Amèrica central van portar-hi gats els "conquistadors" en les naus, i uns religiosos van portar-ne, també al segle XVI, al Canadà. Un segle més tard, els vaixells anglesos els entraren als E.U.A. (petita part del Est, aleshores).

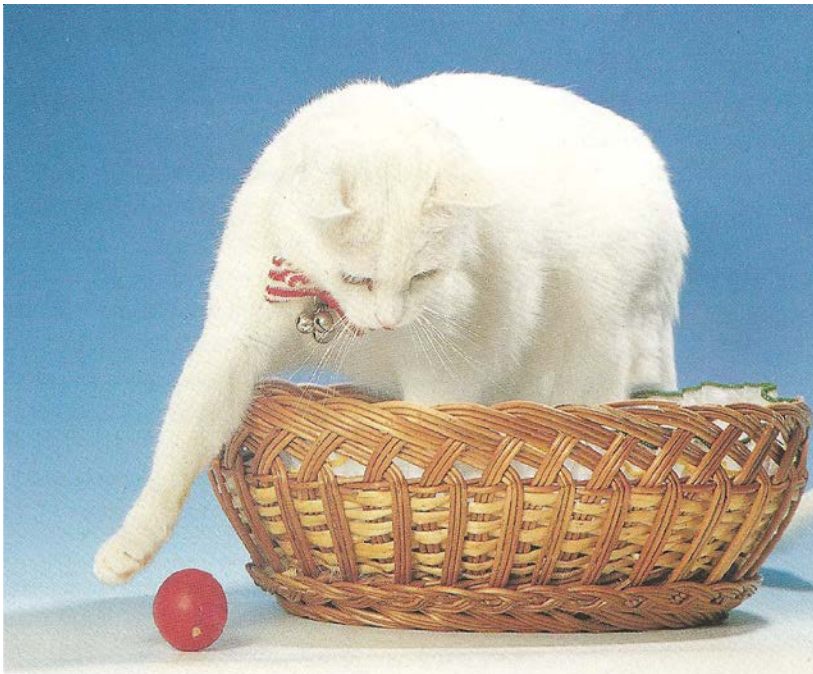
Del segle XIII al XVI, la Santa Inquisició relacionava el gat mascle i negre amb el dimoni i amb la bruixeria. Coincidien aquestes normes durant les dates amb les onades de la pesta bubònica i la pesta negra. Per contes de agrair-los-hi el control de la plaga de rates, els gats van ser perseguits, i els negres inclús cremats en foc públic...i convé que recordem que les pestes van reduir a la meitat la població europea, i a les ciutats marítimes, com Barcelona o Valencia, la mortalitat de les persones va arribar,

(p.e. a l'any 1.348),

per culpa de les pestes, a una mortalitat de prop del 80 %... i haguésin pogut ser més, de no haber-hi la ajuda dels gats.

Durant els segles de la incidència cíclica de la pesta, i següents, era comú portar gats en les naus i vaixells, per

lluitar contra les rates, i està documentat que en la majoria de ports hi havia botigues, o llocs del mercat, amb venda de gats. Es va fer obligatori, per ordre militar, portar gats en tots els vaixells de les armades de la gran majoria de països, obligació que no es va derogar fins el segle XIX. A Anglaterra,

sempre diferents, la Royal Navy va mantenir la norma fins al any 1.975. Quasi ahir...

SITUACIÓ ACTUAL DEL GAT EN LES NOSTRES FAMÍLIES:

Es en els darrers dos segles quan hem canviat la imatge de bruixeria i de heretgia, mantinguda excepcionalment, pels supersticiosos, en una relació dels gats amb la mala sort, o amb la bona, especialment els de color negre. El cert es que els gats, avui dia, son molt ben acceptats per tots els pobles, i ja es dóna la situació de que, **en els darrers 20 anys, el nombre de gats ja supera al de gossos, en molts països. Sobre tot al Japó, i, curiosament, en el mon occidental, es dóna més entre els saxons que entre els llatins.**

A Europa hi tenim uns 25 gats per cada cent families, de promitg. Xifra igual a Espanya. Amb moltes fluctuacions estacionals.

Es coneguda la facilitat per sobreviure, i del gran nombre de gats asilvestrats, o "de solar", que, aquests sí, deurien ser castrats o esterilitzats, per reduir-ne la gran proliferació. I evitar- los-hi patiment, gana, i infermetats

Organismes internacionals (FIFe), i d'altres, així com els nacionals, organitzen concursos de bellesa, amb jutges que van fixant les característiques de cada raça. També tenim de incloure-hi les accions de la Administració, i diverses associacions, de recollida i promoció.

6) EL GOS I EL GAT, I ELS DEMÉS ANIMALS DE COMPANYIA "NAC" (?) EN LA ACTUALITAT:

El concepte de animal de companyia es molt variat, ja que hi ha diferents valors, difícils de separar, i més si hi han connotacions de costums ancestrals, o impositcions de modes, com passa amb molts productes de consum i en hàbits de les persones. Des de pensar que el gos i el gat son els únics animals de companyia, com diem a casa nostre, per tota la íntima relació de anys, com, en altres Comunitats, del propi Estat espanyol, que consideren que tot animal domèstic que conviu amb la família humana pot anomenar-se de companyia, i en altres que inclús accepten animals encara silvestres, però criats pels homes. El mateix passa en altres països

ORDENACIÓ DELS "A.C"., I ELS "N.A.C.":

Per suposat, apart legislació, hi ha una clara diferenciació entre els animals que conviuen amb la família i que agrada acariciar o amanyagar (de aquí el ser anomenats "pets" en anglès, pel

verb "to pet", acaronar), i els que no. Sembla que els animals que podem ressaltar més adients com "pets" son els gossos i els gats, però podrien entrar-hi alguns altres animals, com els conills nans o normals, i altres mamífers, com alguns rosegadors, i mustèlids, que normalment habiten gàbies lúdiques.

Molts altres animals son mantinguts en les llars per altres motius, com la bellesa, o el cant, o el exotisme, com poden ser els ocells, els peixos, i els animals de terrari, tan variats, que van des de aràcnids, fins a rèptils, inclús per amfibis, i altres. Els gustos son variats i trobem als qui els agrada tocar i portar a sobre a una serpent, una cacatua, o una iguana crestada.. per això la gran dificultat de fer una classificació, ben estructurada.

Per suposat, TOTS els animals mantinguts en la llar, o en sistemes propers, en nuclis zoològics, tenen de ser admesos, segons la legislació vigent, com el no pertànyer a espècies protegides, en perill de extinció, i el no ser obtingudes des de un estat silvestre.

Crec que el ús, que cadascú els doni, es el motiu per classificar-los com "animals de companyia", més que per lleis, encara que es imprescindible existeixin, més per protegir-los (especialment els silvestres i en perill de extinció), i ordenar-los, que com un simple mitjà de control.

Pot ser que el terme "**animal de companyia**" es deuria destinar exclusivament al gos i al gat, i dir-ne "**mascota**" a la resta.(proposta de L. Samper. 1.994), o, com diuen a França, els altres son els **NAC** (Nouveaux Animaux de Compagnie).

La cultura i el folk han estat importants al llarg de la vida, i es el que, veritablement, ha format als animals de companyia. A

voltes, en temps no tant llunyans, hem usat els propis animals domèstics, de quant son joves, per fer-nos companyia, i a vegades inclús per donar-nos calor. (Cambres de pagesia damunt les corts de vaques...)

VARIACIONS EN LA TITULACIÓ COM A.C.:

Hi ha països que tenen animals entre companyia i us, com certs simis en països del sud-est asiàtic, que a més ajuden a collir cocos, enfilant-se pels cocoters. O les serpents boes, o altres, usades per lluitar contra els rosegadors i alhora fan companyia, al Àfrica i a la India, i en molts casos es complementa amb certa relació supersticiosa, o religiosa. També el porquet de les illes de Indonèsia, o el curí (conill porquí) entre els pobladors dels Andes, i altres animals en moltes contrades, que son de ús com companyia, i si convé

els serveix com un bon tiberi. Cosa impensable fer-ho amb els nostres...

< *Dama i ermini*
– Leonardo da Vinci

En els països àrabs era comú tenir una geneta com animal de companyia, i la van introduir i posar de moda a tot Europa, en els segles XVI i XVII, i que van anar desapareixen gradualment, i altres fèlids, normalment molt esquerps i mossegadors, com les fures silvestres. De petit havia vist com alguns

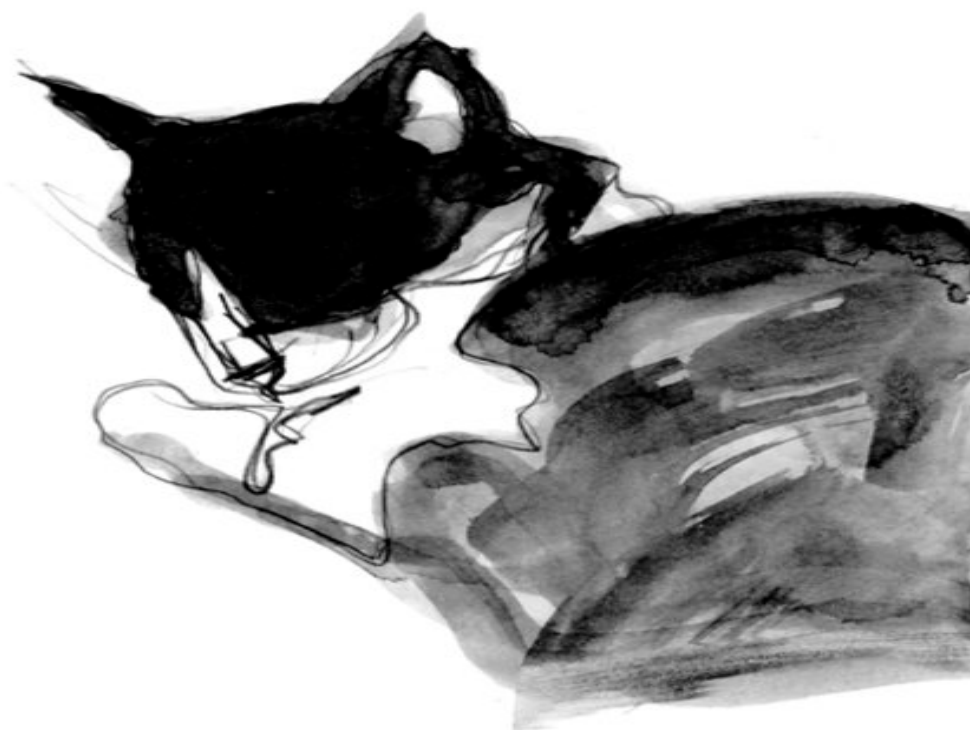

pagesos, caçadors, la portaven a sobre, dintre la camisa, tant per companyia, com per fer-la entrar en algun cau per si podien caçar el conill per sopar....

CREIXEMENT DEL CENS DELS A.C. :

El nombre de gossos i gats sembla, pels "urbanitas", que està creixent molt, i es pel gran "boom" dels mitjans de comunicació, i també perquè es cuiden millor, i es porten més a passejar, i al veterinari, i es parla més de races, i surten inclús en publicitat. El nombre total de gossos i de gats, es veritat que està creixent, poc, però gradualment, però no representa un increment numèric significatiu, ni sembla ser que hi hagin els grans canvis suposats.

Per un cantó tenim la fugida gradual de gent del medi rural cap al urbà, pel descens de les necessitats agrícoles i de pastura, i per la forma de cria del bestiar, com els ramats de

ovelles, o pel control de les caceres, pel increment de acotes, de la caça, etc. Tots aquests canvis han representat un descens dels gossos en la pagesia. Avui dia, a Catalunya, no més hi ha un 3 % de la mà d'obra total, la que es dedica a la agricultura. A la resta del país es del 8 % . Per això, tal com cita SM la Reina en el resum del inici de aquest escrit, els avantatges de sentir-nos acompanyats per gossos o gats, o altres NAC, son principalment pels habitants de les grans àrees urbanes.

Està creixent, en nombre de compres, o inicis de tinença de A.C., com positiu, però també en el nombre de abandonaments i en el de "dormir-los", com altra forma de dir la eutanàsia, com negatius.

TINENÇA RESPONSABLE:

Moltes voltes els A.C. es inicien malament. Son molts els que, per modes, petició dels fills, o per obsequis, decideixen adquirir un animal de companyia sense tenir el sentiment de que deurà ser un membre més de la família, i acceptar-ne les obligacions. Aquests son freqüentment els qui el abandonen a la primera oportunitat, al comprovar que el gos ha crescut, que no agrada tant com de cadell, que té uns costos, o que representa tota una serie de deures.

Es té de dir, i repetir, que: Els A.C. no son joguets !!

La recomanació es sempre la de "**tinença responsable**". Per això faria falta molta més educació, especialment en les escoles, encara que darrerament hagi millorat molt.

La confiança en el lloc de compra del animal de companyia o del NAC, es fonamental. Convé estudiar i comparar la totalitat de situacions, el mateix que fem abans de comprar una

vivenda o un vehicle... Com el tipus de animal, la seva sanitat, i nivell genètic, o com son els pares. També el lloc, si es al propi criador, o a la botiga especialitzada, si es nacional o importat, amb assegurança contra riscos, si son recollits en gosses, o de criadors que cedeixen els reproductors al deixar de ser-ho, o senzillament de amics o coneguts. La adaptabilitat a la nostre llar o família, etc. Es una feina complexa, i convé insistim en el objectiu de aconseguir la qualitat global en la selecció que fem.

Per suposat, tot això i més, ja a nivell professional i de la Administració, amb una lluita contra la desinformació i contra la proliferació de un intrusisme, a molts nivells, que va augmentar fa uns anys, amb objectius poc clars, ni massa nets...

LA IDENTIFICACIÓ COM GRAN MILLORA:

Tant gossos com gats, i altres animals, deuriem portar una identificació, indeleble.

Existeix el Arxiu General de Animals de Companyia , servit pels veterinaris, que son els qui fan la col.locació del chip identificatiu, (trasponder), tot registrat a traves dels veterinaris, per poder consultar les característiques del gos i nom del propietari.

Es un bon medi, segurament el millor i més efectiu, per evitar tant els robatoris, com els abandonaments, i per poder recuperar als gossos perduts. Les faltes i denúncies, però, sobre aquests casos, les canalitzen els serveis de ordre de les administracions locals o autonòmiques.

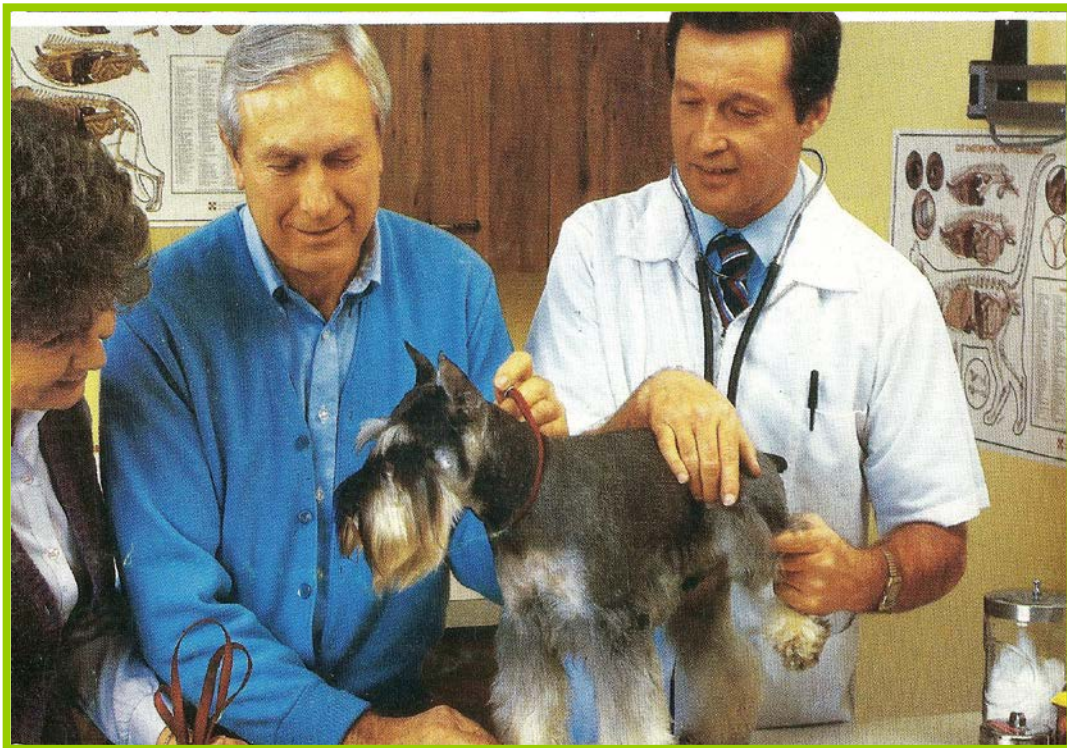
Hi han encara certes faltes de coordinació, que es van

millorant, i que precisen la col.laboracio de tots els estaments, per evitar la duplicitat i proliferació de nous arxius, i nous "controladors".... De haver-ne més de un de General, es perd la principal funció de conèixer el conjunt de tots els gossos. No podríem imaginar uns DNI de les persones, que fossin diferents, amb altre numeració, o portats o controlats per diferents organismes...

Es quelcom de tanta importància, que deuríem fer un gran èmfasi en la generalització de la identificació, i en el fet de ser controlada en un arxiu.

De dues formes:

- 1) Multiplicant i promovent els beneficis a tots nivells,**
- 2) Fent-lo servir, tant en la lectura com en el arxiu.**

7) TEMES NEGATIUS QUE “ALGUNS” VEUEN EN ELS A.C.:

El urbanista i escriptor **Lluís Racionero**, en el primer paràgraf de la seva Comunicació al Congrés “*Los animales en la sociedad. Hacia un nuevo modelo de convivencia*” publicat en 1994, fa un bon resum del possible origen de la valoració, en part negativa de la cultura occidental, en relació cap als animals, i natura en general. Diu així:

“...els comportaments superficials, les costums, els codis legals que incideixen en la relació entre els animals i el home surgeixen de una sèrie de postulats morals i metafísics que están en el fonament de la nostra cultura.

Així com en les culturas orientals, que son de tipus panteísta, Déu i la Creació son una mateixa cosa. En canvi en la occidental judeocristiana es de tipus dualista, separant al Creador de la Creació, el esperit de la materia, o la ment del cos, i per tant tota la creació es concibeix “inanimada”, o sigui sense ànima, i els animals... inclús sense ment, per rudimentària que sigui.

Aquestes opcions....tenen una profunda influència en el cóm es veu, i cóm s’ha tractat a la naturalesa, i per extensió als animals”

Per sort i amb noves visions en la educació, i copiant de cultures més capdavanteres, aquesta dualitat s'ha reduït molt, però es requereix un esforç per aconseguir que tothom apliqui "el decàleg per a la bona convivència" de la mateixa publicació, i que l'he traduït i el repeteixo com final de aquets llibretó.

De totes formes, tanmateix la mateixa idea de la domesticació, ha estat questionada per alguns filòsofs, i inclús per científics. No hi han masses estudis etològics sobre el gos i el gat, comparant-ho amb el gran nombre fets sobre els llops, i altres animals silvestres. Alguns autors consideren que, amb la selecció separada de la natural dels animals silvestres, els estudis sobre els domèstics, son com "inferiors" (Ortega i Gasset - 1.986), i no "llueixen" tant les recerques etològiques, si las fan sobre animals ja domèstics.

La situació no es filosòfica, dirigida per un antropomorfisme provinent dels nostres sentiments de superioridad, si no sociològica. Apart dels científics, les opinions son també en el públic en general. Molt sovint, per no dir sempre, **estem fent supòsits, de vicis i comportaments anormals en els A.C., quan, en realitat, son molt poc freqüents.**

Prenem com comportaments anormals allò que per el instint, i la etologia pròpia, están completament lligats al propi esser caní, o felí.

Altres vegades tenim com anormal tot allò que entenem es un inconvenient per a nosaltres, o per a la nostra llar. O un perill per a les persones, de la familia, o a tercers.

Bona part de les dificultats de convivència, i motiu de que els A.C. tinguin detractors que fan més lenta la entrada total del gos i del gat en la societat, es pels "supòsits" sobre la

problemàtica del comportament. (O'Farrell - 1.987). També els costos, cada dia majors, les obligacions, i inclús els riscos, que comporten. Menys influència real son els arguments de pisos petits, falta de llocs per sortir a passejar, els reglaments de algunes comunitats de veïns, necessitat de ser censats, etc, etc.

Les principals característiques negatives de tenir A.C. segons el estudi estadístic de Selvy et alters, fet el 1.980, son:

- 1) *El excés de agressivitat, i***
- 2) *Les costums destructives en la llar.***

Ambdues característiques son originades pel desconeixement de la etologia del gos, i també algunes vegades, del gat.

El primer punt es deu normalment a una agressivitat iniciada com competència, pel sentit de la dominància, davant de una mancança de autoritat del "cap" del grup en la família humana.

En el segon, son vicis destructius originats per deixar-los tancats, o per donar-los-hi poca demostració afectiva. (explicació molt resumida ja que el estudi del comportament i agressivitat mereix tot un llibre...).

Les dues característiques negatives assenyalades son els motius principals de visita al veterinari clínic per "mal" comportament, i una de les causes principals de eutanàsia. Quan, en realitat, son originades per desconeixement etològic.

La vida moderna amb la seva complexitat, i amb la poca cultura de les persones sobre la etologia i comportament, i coneixements generals sobre els animals, fan que els pobres

animals els sigui un pes massa feixuc per que hi puguin adaptar-se.

Els mitjans de comunicació tenen una gran part de la responsabilitat de crear alarma social, per la divulgació reiterativa de uns fets desgraciats, i excepcionals, i que son destacats parcialment. Si recordem els fets publicats, i repetits en periodics i programes “informatius” de la televisió de determinats anys, amb agressions i ferides ocasionades per gossos, semblava que hi havia una competència en els diferents “media” per qui donaria més detalls, i dura uns mesos. Després desapareixen les notícies de cop, i sembla com si tot hagués acabat... Pot ser els van sorgint noves notícies de més impacte...

Part de la població es molt sensible a aquestes informacions, i especialment en persones que de nens no havien tingut educadors, especialment de la forma de reaccionar, i es avui dia, malauradament, veure infants, i persones adultes, que tenen por al passar prop de un gos gran, i, en canvi, hi han molts altres que els encanta jugar-hi, i tocar-los, ja des de molt petits.

La Formació, així en majúscules i negreta, es la única solució !!.

La convivència té les mateixes bases, tant si es entre diferents humans, com si es entre humans i altres espècies domèstiques.

8) BENEFICI DE LA INTEGRACIÓ, ENTRE PERSONES I ELS A.C. :

La situació de la societat actual, amb canvis rapits, i amb les imposicions i pressions de uns medis influents, ha fet que els animals de companyia no siguin exclusivament per companyia lúdica, que també, però molt més importants pels beneficis que ens aporten. Hi ha una veritable integració.

En el mateix estudi de Selvy, citat abans, indica que **el principal avantatge que hi veuen en el A.C., segons la enquesta, es el bon caràcter**, com el fet de ser juganer, i considerat bo, i intel·ligent... Opinió que compartien tant els que tenien algun A.C. com els que no.

ASPECTES POSITIUS PER TENIR ALGÚN ANIMAL DE COMPANYIA:

El món occidental, en un oblit que comporta la gran massificació i els avenços de la tecnologia, ha descuidat el perquè tenim animals de companyia dintre la nostre societat. Molts creuen, i així ho venen reproduint en els diversos "media", que hi ha un creixement de tinença derivada de modes, inclús que son passatgeres, i molestes. Arriben a

preguntar: perquè algunes persones tenen animals de companyia?. i aquí es ressalten tots els inconvenients, com els costos, i les molèsties. La falta de espai en el medi urbà, amb la problemàtica de les dejeccions pel carrer. El risc de accidents, en la pròpia família, o molèsties a tercers, etc. etc.

El gran percentatge de persones contraries als A. C., amb unes actituds sempre negatives, els hi han estat desenvolupades durant la infància (Kid & Kid - 1.989), fet que també està molt relacionat amb altres posicions sobre les persones i el entorn. Per això la importància crucial de la formació dels infants, per millorar les seves actituds futures cap els animals.

Els que ho miren negativament, sense valorar els grans avantatges, van formant el gran grup de persones que son contràries a tot el relacionat amb els animals, especialment amb els de companyia. Sense recordar, principalment, aquest lligam ancestral, de milers de anys de convivència, com detallo en anteriors pàgines, que poden semblar més extenses del necessari, però convenientes, per que es molt desconegut i convé coneixer el perquè els hi podem demostrar aquest important fet.

Tenim de recordar, i reconèixer, el bé que els A.C. ens aporten. Tenim de estimar a tots els animals, per la humilitat que cito al principi, als domèstics pels aliments, vestimenta, treball, i altres serveis que ens proporcionen, però tenim de estimar, de forma especial, als veritables animals de companyia, pel gran bé que ens fan. Tant si som considerats persones "normals", o els encara més normals que necessitem alguna ajuda, que som la gran majoria, i no diguem de les persones que precisen quelcom més que una ajuda...

El primer gran servei que els A.C. ens fan, amb el seu "bon caràcter", es per evitar la solitud. Solitud greu quan estem sempre envoltats de gent desconeguda, però sense inter comunicació. Típic en les grans aglomeracions urbanes. Cada dia que passi serà incrementat el sentit de solitud...

Esport de mushing als Pirineus catalans

La societat occidental consumista, amb les seves imposicions, i amb els "objectius" de superació, fa que ens amaguem certs sentiments, que, per les altres persones, podrien confondre-ho amb pobresa de esperit, o feblesa, i, per tant ho intenten amagar. Es solen vestir aquests sentiments amb una actitud de duresa, amb agressivitat, i amb "passotisme". Aspecte doble ja que aquesta resposta, o manera de actuar, fa que, per un cantó es critiqui als A.C. que

simbolitzen el contrari, generalitzant, i per altre cantó, deixen de gaudir de la companyia de algun de aquests animals, i que segurament precisen....

Per sort, no tothom reacciona igual, davant de la pressió de les aglomeracions urbanes, i son moltes famílies, en números dons prop de la meitat del total urbà , que tenen A.C., entre gats i gossos, i que busquen la calma i la sensació de llibertat, amb aquesta convivència.

Busquen els records de la natura, que es troben en el conviure diari amb un animal de companyia, tocar-lo, acariciar-lo, sortir amb ell a passejar, ja els fa respirar millor, i al fi els fa estar més contents i satisfets.

Els A.C. son els més fermes companys. Son els que demanen menys,i els que més ens donen.

La ajuda dels animals de companyia es inmillorable per quan hi ha manca de afectivitat, inclús dintre la mateixa llar, i en el treball. Com la que representen els A.C. en evitar el freqüent desmembrament de les famílies.

I, en casos ja més especials, però no tant comuns, per la ajuda que ens fan els A.C. en millorar la salut, en molts casos, tant físics com psíquics.

Sembla que els avantatges son molt importants, molt més que el contrari.

MILLORA DE LA SALUT PER TOTHOM:

Una de les situacions més crítiques, per la importància i freqüència, per la societat urbana, es el estrès, i les depressions, amb una gran proporció de persones amb problemes de insomni (E. Estivill - 2.010), que reporta un creixement de la irritabilitat en general, inclús de la agressivitat. **En aquest context els animals de companyia hi tenen gran importància, servint com veritable "esponja emocional"** (M.E. Boillat - 2.000), que fan una absorció del estrès, i de les inseguretats.

Actuació en terratrèmols

Avui dia amb tant sentit de inseguretat, la guarda i vigilància que pugui fer-nos un gos, encara que sigui exclusivament pel avís, això sol ja dona seguretat, i allunya el sentit de risc. Les depressions es inicien sempre amb alguna sensació de por.

També els gossos ens estimulen a sortir a caminar, amb els beneficis que ja reporta, com per obligar-nos a fer exercici, i en el humor, i per les relacions que sorgeixen. etc.

Els gossos o els gats que demostren sempre "alegria" quan les persones arriben a casa, o quan es deixen acaronar, els hi retorna la seguretat i la estimació pròpia. Els A.C. accepten a les persones tal com son, i demostren que ens necessiten. Que estan contents amb tot lo que els donem, per poc que sigui... Son veritables amics i confidents.

9)   MILLORA   ESPECTACULAR,   QUAN FALTA LA SALUT:

En la família, sigui nombrosa o breu, i molt més en les persones que viuen soles, o que precisen ajuda, com poden ser els ancians, els amb alguna discapacitat, i els malalts, es quan la millora es nota més, per la presencia dels A.C. .

Això no es opinió retòrica, que no es el meu estil, si no que son fets analitzats i comprovats científicament.

Es coneixen molt els fets positius dels gossos, i gats, així com dels cavalls, amb la hipo terapèutica, i la de altres animals, en general. Inclús, hi ha estudis concrets del benefici dels gats en situacions normals, quan els gats ens semblen tant distants. Cito dues comprovacions com exemple. Un estudi australià fet per un gran hospital confirma que en les famílies que tenien gat visitaven al metge menys que els que no en tenien. Un altre estudi als Estats Units (B. Fogle - 1.997), confirma que els qui vivien amb un gat, van tenir un percentatge de baixes inferior, en casos de patir un infart de miocardi, que en els que no tenien gat.

El ritme cardíac es fàcil de detectar, inclús de un mateix, i augmenta normalment en situació de estrès, amb descàrregues de adrenalina. Científicament es ha comprovat que persones amb taquicàrdia per qualsevol causa, amb el sol fet de veure un gos o un gat, més si es el seu, i més si el toca i acaricia, les pulsacions tornen de pressa al seu ritme normal. El mateix passa amb la tensió arterial. Quelcom que ens passa cada dia...

Segons estudis estadístics es ha pogut comprovar que la majoria de A.C. estan en les llars amb nens. Demostra que fomenta les relacions amb els membres de la família, estimulants als menors, i també les socials amb els demés. Primordial avantatge, i, alhora, es una de les primeres decisions del perquè es compra un cadell (J.E. Veevers - 1.985)

Si això succeeix en les situacions més normals, ja podem imaginar el efecte positiu en situacions mèdiques.

MOLTS BONS RESULTATS COM TERÀPIA ASSISTIDA:

La "Fundació Purina" (avui Affinity), va ser la que va iniciar a Espanya la divulgació de aquests temes, mitjançant Congressos Internacionals, ja des de el 1.991, moment en que jo hi participava com patró fundacional. En varem dir-ne "Teràpia Assistida per Animals de Companyia" TAAC. (segons proposta de C. Ballús - 1.991).

Més que detallar la estructura de tots els beneficis, i cites bibliogràfiques, prefereixo comentar alguns fets viscuts, o coneguts directament:

AUTISME: La llista de beneficis es llarga, i per citar alguns dels discutits en els Congressos, i alguns publicats des de aleshores, com el del professor Diego Navarro de la UCV “Sant Vicenç Màrtir” (2.010), sobre els beneficis del contacte amb varis tipus de animals, sobre el autisme i els afectats de síndrome de Down, i persones majors amb discapacitat física o psíquica. Un record especial que tinc, era el benefici del contacte amb gossos per nens autistes. Recordo del I Congrés, la espectacularitat del vídeo presentat, i veure els canvis tan positius de nens, en un inici sense cap relació amb el mon que els envolta, i, en canvi als pocs dies acabaven jugant amb ells. Posteriorment he vist dotzenes de vídeos amb mateixos resultats. I amb diferents animals !!. Son molt coneguts els beneficis amb hipoteràpia, (cavalls), com amb gossos, incl s amb dofins.. i altres

MALALTS TERMINALS: Després, el benefici del contacte o la simple visió dels A.C., per la millora de la vida en malalts terminals. Confirmat en un familiar propi. Aquest fet es de tanta importància que, en certs països, es va aconseguir que les autoritats sanitat ries permetessin la visita als malalts, dins dels hospitals, amb els seus animals de companyia. Incl s si son de altres persones, que ja consideraven aquest fet com "obra bona", i estaven organitzats en “clubs d’ajuda” i la portaven a termini de forma regular..

INTERNS PENITENCIARIS: Semblant ajuda es ha vist en la millora de la relació entre grups de interns de centres penitenciaris, normalment amb gran agressivitat. Des de la idea de un centre anglès, presentat en un Congrés per la directora de una gran presó, i després de nombroses visites i gestions, a la Fundació varem aconseguir que en el centre Quatre Camins, de la Roca del Vall s, (Barcelona) admetessin una parella de gossos. Primera vegada a Espanya !!. Personalment vaig proposar la raça boxer, per ser

molt juganera, i de aspecte atlètic, factors que vaig creure podrien agradar als interns, la majoria per drogodependències. Vaig dissenyar la canera en un pati, i entrenar en varies sessions, ja amb els gossos, a un grup de interns, per que tots els donessin el mateix tracte, i semblants ordres de breu ensinistrament....

Al cap de un any es van presentar les conclusions, molt positives, en el II Congrés de la F.P., sobre el estudi del nivell de altercats i de relacions entre interns i entre aquests i els cuidadors, comparativament entre el grup de interns que cuidaven de la parella de boxers, i els que no. (R. Sanchís - 1.994). Ha estat tant positiu que fills de la parella inicial de boxers ja estan servint en altres presons.

DEFICIENTS MENTALS: Recordo la visita al castell de Rosella, a Castellví de Rosanes, (amb el bon amic i company Toni Prats) en el que des de fa 40 anys estan obtenint una gran millora en deficients mentals, en atàxies, i en autistes profunds, amb el contacte de molts gossos, però també amb altres animals, com ànecs, gallines, algun cavall, i el contacte diari amb la natura. Han demostrat la gran millora del fet de tenir animals com complement terapèutic.

El conjunt del Centre Rosella te un aspecte lúdic i camperol, molt diferent dels centres frenopàtics, com el que tant va impressionar-me, de jovenet, al anar-hi de visita. De un aspecte "terrorífic", de presó, es ha passat a un de molt complaent... sobretot un cop vista la millora en els resultats.

GENT GRAN, I SOLA: Son molts més temes els relacionats amb el benefici dels animals de companyia amb la societat. Per acabar voldria citar les campanyes de la mateixa Fundació, envers la cessió de un animal de companyia a ancians, amb la col.laboració de molts ajuntaments, que ha

donat excel.lents resultats, multiplicant-se per tot Espanya. Primer a les Balears (M. Gili et alters - 1.993). Promoure aquest benefici es fer un gran bé a la societat.

Avui hi ha agrupacions, fundacions, centres de acollida de abandonats, etc, que están fent una bona promoció, i es mereixen un fort aplaudiment, ja que moltes voltes es un servei com voluntaris i amb costos extres....

ACOMPANYANTS I AJUDA: Els invidents son els primers que van disposar de gossos pigalls que els servien com acompanyants, però alhora com amics i de ajuda com teràpia. Avui dia son molts els sords, amb gos que els avisa, o persones amb problema de mobilitat, per moltes raons, als que gossos ben entrenats els serveixen de una ajuda total. I un llarg etc.

Pel menor nombre de A.C. ensinistrats a Espanya que en els països veïns, fa que, proporcionalment rebem menys les seves avantatges i beneficis. Llàstima!!

Recordem que els animals de companyia ja son part indissoluble de la nostre societat. Deurem de admetre aquest fet. I cuidar-los i protegir-los. Això sempre, però, tenint en compte de que seguim essent espècies diferents. I, per tant, comprenent-los millor !!!

DECÁLEG PER A LA BONA CONVIVÈNCIA.

- 1- Els animals de companyia ens apropen a la naturalesa.**
  - 2- Son un antídote contra la solitud.**
  - 3- Milloren la vida i la salut de les persones.**
  - 4- Els seus amos deuen cuidar-los i educar-los per a la convivència en harmonia.**
  - 5- Els que no son seus amos deuen acceptar la seva presència, respectar-los i facilitar la seva integració en la societat.**
  - 6- La Administració deu promoure el respecte als animals de companyia per a fomentar el amor dels ciutadans al medi natural.**
  - 7- La Administració deu legislar per a una millor convivència, eliminant restriccions i barreres en oficines, en el transport terrestre, marítim i aeri.**
  - 8- Els hotels, restaurants, cafeteries i establiments oberts al públic, així com empreses de transport urbà i interurbà, deuen reconeixer als animals de companyia amb la categoria de ciutadans.**
  - 9- Els mitjans de comunicació deuen difundir missatges positius que facilitin la seva integració.**
  - 10-Tothom debem assumir el nostre grau de responsabilitat per a facilitar la convivència amb els A.C., ja sigui respectant els seus drets, i vigilant que es compleixin els seus deures, o educant-los, cuidant-los i estimant-los.**
-

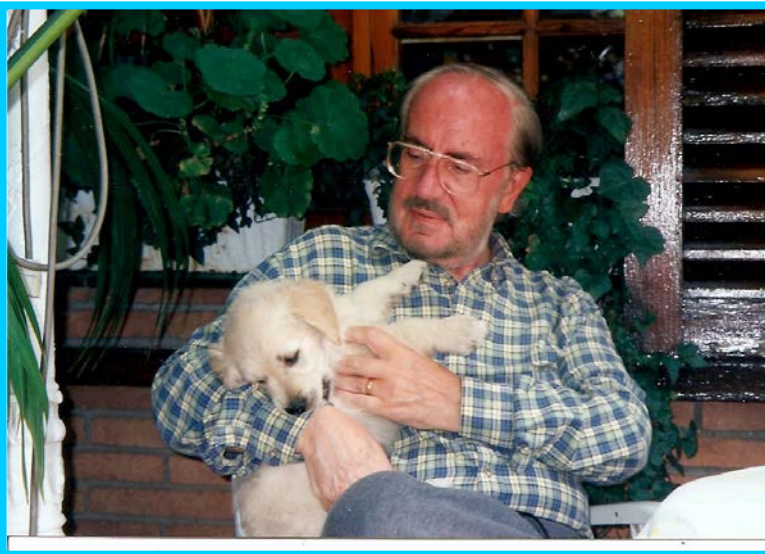
Dedicat:

*A totes aquelles persones que es preocupen pel dret que tenen tots els **animals** a rebre un bon tracte, i al seu reconeixement. I el de que no pateixin sofriments innecessaris. Acceptant que tenen els mateixos drets que se li deuen a la Naturalesa, en general.*

Als qui ja han descobert els beneficis, físics i anímics, de tenir-los com a companys, i inclus en els moments de infortuni, o de dolor.

A tots els que admeten que tenim un exclusiu creador o un mateix origen. Com cura de humilitat. I esperen que el nostre superior raciocini deurà de guiar-nos envers una millor convivència. Entre la nostra pròpia espècie, i tanmateix envers totes les demás.

Als veterinaris, i als demás professionals, que ja ajuden a divulgar aquests principis, de convivència, i en fan promoció de totes les ajudes rebudes.

Gràcies !!!

Jaume Camps.